

УДК 327.58 (4)

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v042.2023.24>**С. М. Дерев'янюк**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3848-7072>

доктор політичних наук,

професор кафедри політичних інститутів та процесів

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Ю. В. КобецьORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9492-6119>

кандидат політичних наук,

доцент кафедри політичних інститутів та процесів

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Н. Р. Голуб'якORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6021-5482>

кандидат політичних наук,

старший викладач кафедри міжнародних відносин

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ЕТНІЧНІ КОНФЛІКТИ В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми. Збільшення популярності радикальних націоналістичних сил на останніх виборах в європейських країнах свідчить про те, що навіть в демократичних та економічно розвинених державах не завжди вдається забезпечити гармонійні міжетнічні відносини. Масова нелегальна імміграція також створює загрозу політичній стабільності. Практично всі держави стикаються з реальними або потенційними конфліктами між етнічними групами на своїй території, що доводить актуальність проблеми забезпечення етнополітичної безпеки та розроблення заходів для вирішення міжетнічних конфліктів. Оскільки сучасний світ майже не має моноетнічних держав, то можна стверджувати, що поліетнічний склад населення будь-якої країни є потенційним викликом для її національної безпеки. Це вимагає розробки ретельно продуманої та стратегічної державної етнонаціональної політики. Існування етнополітичних конфліктів у численних європейських державах лише свідчить про необхідність глибшого розгляду проблеми взаємозв'язку націоналізму і сепаратизму. Ця проблема залишається актуальною і вимагає подальшого аналізу для здобуття кращого розуміння спільних та відмінних аспектів цих явищ. Лише детальне вивчення та визначення ключових характерних рис сепаратизму, що розрізняють його від звичайних ліберальних націоналістичних поглядів, може допомогти у передбаченні та урегулюванні можливих сепаратистських рухів у майбутньому.

Постановка завдання. На основі аналізу політологічних та історичних джерел нами зроблена спроба простежити основні причини та особливості виникнення етнополітичних конфліктів

в Західній Європі, а також дослідити їх сучасний стан та перспективи.

Мета дослідження – з'ясувати та проаналізувати сучасний стан, особливості та перспективи існування етнополітичних конфліктів в Західній Європі.

Аналіз останніх публікацій. Вітчизняні дослідники завжди приділяли значну увагу вивченню та систематизації знань про особливості етнополітичних конфліктів, а також виникнення націоналізму та сепаратизму, які є їхніми природними відомими наслідками. Серед видатних представників у цій галузі наукового дослідження можна відзначити О. Шарана, В. Дівака, М. Окладну, В. Паливоду, І. Максименка, О. Цебенка та багатьох інших вчених.

Також, слід зазначити інтерес до цієї тематики серед зарубіжних науковців, які вивчали специфіку сепаратизму у державах-членах Євросоюзу. До їхнього числа належать такі визначні імена, як Т. Гурр, В. Дайтон, Г. Мюрдаль, З. Бжезинський, М. Гердер, М. Б'єрі та інші. Усі ці вчені внесли значний вклад у розуміння та аналіз проблем сепаратизму та націоналізму і своїми дослідженнями висвітлили ці питання в європейських ЗМІ, періодичних аналітичних виданнях Ради Європи та громадських організаціях.

Виклад основного матеріалу. Підписання Маастрихтського договору у 1992 році та утворення Європейського Союзу (ЄС) породили багато викликів у повсякденному житті не лише для політики окремих країн-членів ЄС, але й для кожного жителя об'єднаної Європи. Процес розвитку сучасної європейської системи безпеки зіткнувся з численними перешкодами [2, с. 345].

Серед різноманітних викликів, з якими сьогодні стикається Європа, одним із найбільш тривожних є потенційні релігійні та етнічні конфлікти. Ці конфлікти становлять унікальну загрозу європейській безпеці, яка може перерости у масштабні військові зіткнення на всьому континенті. Важливо визнати, що під етносом розуміють спільноту людей, які історично склалися в певному регіоні та мають чіткі культурні, мовні, психологічні та колективні риси ідентичності, які відрізняють їх від інших груп. Концепція спільної спадщини та історичної долі формує ядро етнічної ідентичності та групової ідентифікації. Один із проявів цієї ідентичності можна побачити в націоналізмі. Націоналізм – це багатогранне явище з подвійними аспектами. З одного боку, це патріотизм, що відображає прагнення людей захистити свою мову, культуру та суверенітет. З іншого боку, це може породжувати ксенофобію – страх і ворожість до інших, а також віру у свою винятковість і шовінізм порівняно з іншими. Крім того, націоналізм може проявлятися в сепаратизмі, де є прагнення до автономії та створення незалежної держави [5, с. 432].

Багато експертів з конфліктів підкреслюють, що етнонаціоналістичні та сепаратистські рухи прагнуть легітимізувати себе, використовуючи емоційні заклики колективної пам'яті. Вони прагнуть відновити економічні, політичні та культурні права, одночасно відкидаючи підкорення та асиміляцію своєї культурної ідентичності. У деяких випадках фракція всередині цього руху, незадоволена результатами своєї політичної стратегії, може вдаватися до тероризму, якщо він добре скоординований і організований. Цей насильницький підхід має на меті зруйнувати бар'єри, з якими вони стикаються, і зберегти свою ідентичність як значущої групи з кінцевою метою досягнення державності чи певної форми політичної автономії. Їхні мішені зазвичай належать до домінантної етнічної групи, яку сприймають як окупаційну силу, силу опору, колонізаційне утворення або зовнішню владу [11]. Етнополітичний конфлікт – це соціально-кризова ситуація, зумовлена протиріччям інтересів і цілей етнічних груп у рамках спільного етносоціального простору [3, с. 357].

Одним з його проявів може стати ідеологія націоналізму. Націоналізм – явище неоднозначне. Одним з його полюсів є патріотизм, виражений у прагненні народу захистити свою мову, культуру і суверенітет, а іншим – ксенофобія (острах і ворожість до всього чужого), уявлення про виключність цього народу і шовінізм стосовно інших. Націоналізм може проявлятися і в сепаратизмі – у прагненні до суверенітету і прагненні власної незалежної держави [6, с. 39].

Однією з причин етнополітичного конфлікту є етнотериторіальні суперечки. В більшості

випадків такі конфлікти виникають через те, що місцеві політичні еліти певного етносу хочуть створити власну державу. Ще однією причиною етнонаціонального конфлікту є боротьба за владу і ресурси. Також історична пам'ять дискримінованих у минулому етнічних груп (розчленування етнічної території, депортація, геноцид тощо) може стати детермінантою виникнення конфлікту [4, с. 358].

Етнополітичні конфлікти за своєю формою є неповторними та своєрідними. Проте, дослідники етнополітичних конфліктів роблять спробу типологізації або класифікації етнополітичних конфліктів. За характером дії розрізняють насильницькі та ненасильницькі конфлікти. Однією з типологій є поділ етнополітичних конфліктів за особливостями суб'єктів супротивних сторін. Виділяють конфлікти між етнічною групою та державою (Абхазія, Нагірний Карабах, Країна басків) та конфлікти між етнічними групами (серби та албанці в Косово; киргизи і узбеки в Ошській області) [3, с. 359].

Тед Гурр стверджував, що «обмежені договори про автономію, як правило, підривають політичну згуртованість громадських груп і зменшують її здатність». Як ми вже бачили вище, це саме те, що сталося в пост-франкістській Іспанії після демократії та відновлення автономій окремих етнічних груп. Реалізація автономії була здійснена проти волі близько 15 відсотків виборців, які залишилися поза конституційним консенсусом [8, с. 50].

Зближення різних націоналістичних партій можливе не лише через політичний та стратегічний зсув у радикальному націоналізмі. Воно також потребує трансформації серед поміркованих націоналістів разом з ненаціоналістичними партіями і які такі рішуче виступали проти радикального націоналізму. Однак це традиційне політичне узгодження було поставлено під сумнів, коли помірковані націоналісти були переконані, що соціалісти та консерватори не бажають вивчати можливості мирного, переговорного врегулювання конфлікту [1, с. 43].

Варто відзначити, що зростання політичного насильства в етнічних конфліктах і можливі способи розвитку ситуації, а також те, чому мирні процеси зазнають невдачі, а насильство триває, все ще є не вивченим питанням. Поза сумнівом, жоден із теоретичних підходів до насильства не дає можливості пояснити те, що відбувається сьогодні в країнах Західної Європи [9, с. 12].

Західна Європа, відповідно до концептуального підходу і термінології відомого американського політолога Оренда Лейпхарта, – багатоскладне суспільство, сегменти якого розділені глибокими політичними, ідеологічними, культурними та мовними відмінностями. Тут представлені

кілька великих течій: радикальні націоналісти, які прагнуть домогтися незалежності провінцій, населених різними етнічними групами, шляхом збройної боротьби; націоналісти, які підтримують відділення від титульної держави, але мирним, нетерористичним шляхом; помірні націоналісти, що погоджуються на широку автономію в складі певної держави; ненаціоналістичної сили, що орієнтуються на загальноєвропейську організацію та законодавство. У європейських суспільствах стабільна демократія і надійна керованість досягаються шляхом формування спільної демократії, що включає принципи великої коаліції, взаємного вето, пропорційності як головного критерію політичного представництва і високого ступеня автономії кожного сегмента. У сучасній Європі концепція Лейпхарта не спрацьовує, адже протиріччя між сегментами соціуму в низці європейських країн виражені дуже гостро [12, с. 10].

Перешкода на шляху реалізації спільної демократії в європейському регіоні полягає перш за все в амбітній, конкуруючій поведінці політичних еліт (особливо націоналістичних), які не прагнуть до врегулювання розбіжностей. Позначається і присутність агресивної радикально-націоналістичної меншини, що бореться за незалежність окремих регіонів і не визнає ніяких «коаліційних формул» [13, с. 158].

Розвиток суспільно-політичного життя в Західній Європі в XXI столітті показує, що тут посилюється прагнення покласти край будь-якому насильству. У всіх соціальних групах зростає число людей, що ставлять на перше місце не ідеологічні протиріччя, а принципи консенсусу і гуманізму. Однак, більшість експертів стверджує, що етнонаціоналістичне та сепаратистське насильство не скоро зникне. Нерівності та минулі помилки є просто надто стійкими у свідомості більшості меншин, а держави, що мають на своїй території етнополітичні конфлікти, ще не розробили ефективні стратегії їх врегулювання [7, с. 58].

У цій дискусії «націоналізм» і «нація» залишаються по суті суперечливими поняттями. Немає згоди щодо того, що таке націоналізм чи нація; наприклад, спроби задовільно визначити останню в термінах унікальної мови, раси або релігійних ознак були серйозно заперечені. Незважаючи на це, деякі поняття захопили інтерес різних спільнот. Одне з них полягає в тому, що «нація» – порівняно недавнє явище, незмінно пов'язане з періодом Просвітництва. Інший висуває на перший план ідею, що націоналізм незмінно стосується історії, в тому сенсі, «що він пише свою власну історію, що він створює звіт про своє походження і його минуле, яке узаконює сьогоднішнє і пропонує показники на майбутнє» [17, с. 79].

Поняття націоналізму може носити різні відтінки і варіації, починаючи від процесу і закін-

чуючи певним настроєм або ідентичністю. Воно може виявлятися через політичну риторичку, ідеологію або в рамках соціально-політичного руху. Сутність націоналізму не обов'язково позитивна або негативна. Для багатьох націоналізм був ключовим фактором у досягненні успіху в індустріалізмі, розвитку капіталізму та формуванні державності. Він і надалі використовується для легітимізації будь-якого політичного устрою. Інші визначають «націю» не як історичну та політичну спільноту, як вважають модерністи, а як культурне співтовариство, що об'єднується спільною мовою, цінностями, міфами та символами, і свідомо розпізнає свою колективну ідентичність. Існує також підхід, де дослідники визначають націю як складну юридичну одиницю з етнічними ознаками або походженням за кров'ю, яку можна використовувати для встановлення опозиції до інших етнічних та культурних груп [16, с. 300].

Емпіричні докази показують, що «нації» дуже рідко культурно або етнічно однорідні, і більшість з них є без громадянства. Тим не менше, використання терміна «держави-нації» передбачає порівняння між країнами як культурно відмінними одиницями і державами, самоврядними політичними одиницями. Саме це ідеалізоване вирівнювання між державою і народом, що надає легітимність сучасній державі і створює заздрість народів-апатридів у всьому світі, націоналізм не є унікальним атрибутом Першого світу. Фактично, постколоніальний Третій світ був ознаменований визвольним націоналізмом, спочатку світським і дедалі більш релігійним. Там також, націоналізм залишається формою виправних політичних дій, коли потрібна взаємодія між нацією та автономією (державністю) [18, с. 85].

Дуже часто етнічна ідентичність однієї групи посилюється певною травмою або колективною пам'яттю катастрофи, яка колись зачіпала предків групи. Вибрана травма може викликати різноманітні реакції, які спрямовані на протидію почуттям приниження, втрати і відплати, заподіяної травмою, до етнічної агресії проти тих, хто вважається відповідальним. Точніше, така травма або сильна дислокація може спричинити «механізм психологічного захисту, який вимагає створення образу «ворога». Це стає атрибутом колективної люти та тривоги», що веде до етнічного насильства [14, с. 209].

Впродовж дебатів про занепад та майбутнє держави, націоналізм з'явився в останній чверті 20 століття в неонаціоналістичній формі, схожий на регіоналізм або територіальну ідентичність або «нішевий» націоналізм. Нації без держави, такі як Шотландія, Каталонія та Квебек, включені до цього типу через плинність аргументів, які вони представляють для підтримки своєї самостійності. Їхні «націоналістичні» уряди є або

лівими, або правими, неоліберальними або соціал-демократами, або сприяють громадянському чи культурному та етнічному націоналізмові відповідно до певних обставин. Громадянський націоналізм, є менш суперечливий, ніж етнічний націоналізм, і він зазвичай підкреслюється цими націями [18, с. 86].

Хоча ідея національної держави залишається популярною, формування окремих держав в Європі є скоріше винятком, ніж правилом. Багато представників валлійців, шотландців, норманів, бретонців, каталонців та басків продовжують підтримувати націоналістичні партії, які пропагують ідеї незалежності та суверенітету як головну мету. Це пояснюється кількома чинниками. По-перше, з часів колоніального та неокolonіального періоду етнонаціоналістичні та сепаратистські терористичні групи в Європі мало досягали успіху, отримуючи декілька стратегічних перемог, але, в загальному, втрачаючи більшу частину свого початкового впливу. По-друге, інституціоналізація прав людини, економічних та політичних норм сприяє зменшенню розбіжностей між етнічними групами. Нарешті, по-третє, в суспільстві існують глибокі розбіжності, що базуються не лише на спільному походженні, а також на класових, релігійних, гендерних та поколінних відмінностях, а також різниці у моральних цінностях, стилях життя, смаках і самоідентифікації [15, с. 198].

Етнонаціоналістичні та сепаратистські групи мають чіткі цілі і можуть спиратися на своїх колег за підтримкою; вони закликають «до колективної революційної традиції» підтримувати існування групи і поповнювати свої ряди. Неонаціоналістичні рухи (такі, як у Шотландії, Каталонії та Квебеку) продовжують бути досить активними, але вони здебільшого не використовують, не загрожують використовувати, ані пропагують насильство ніяким чином. Також з'являються апокаліптичні, антиурядові та непримиренні групи, що виступають за насильство або використання терористичних засобів, що, по суті, ще більше знижує сприйняття етнонаціоналістичних та сепаратистських терористичних груп. Глобалізація та її економічні, соціальні та політичні наслідки, без сумніву, вплинули на поняття «національна держава». Однак це не означає, що національна держава стає застарілою, а скоріше, змінюється її форма [10, с. 32].

На додаток до втрати деяких традиційних владних атрибутів на користь міжнародних та транснаціональних організацій, однак, здобувачи нові сфери відповідальності, національна держава стикається з формуванням нової транскордонної ідентичності, якій протидіють тому, що вони вважають негативними наслідками глобалізації. У такій динаміці, стверджується, що

«роль держави набуває важливого значення як стабілізуюча сила, яка протидіє нескінченній фрагментації». Знову ж таки, націоналізм може виступати як позитивною силою, зберігаючи разом встановлений політичний порядок, або як негативна сила, яка веде до більш фрагментованого світу. Незважаючи на це, зміна понять суверенітету та розмноження ідентичностей (суміш етнічних, культурних, соціальних, релігійних та інших ідентичностей), можна справедливо сказати, що держава залишається однією з основних суб'єктів міжнародних відносин [8, с. 45].

Проте, повноцінний захист етнокультури є малоімовірним у сучасній глобалізованій економіці, де культура далека від виключно етнічного контексту. Культури, навіть у найчистішому вигляді, рідко є однорідними і часто містять в собі субкультурні елементи, що ускладнюють лояльність її членів. Оскільки стабільність культури впливає на різні групи суспільства, обмежена увага лише до захисту етнічних аспектів може призвести до подальших соціальних напруг і, в певній мірі, довести свою контрпродуктивність.

Отже, на даний момент відсутнє чітке розуміння перспектив етнічних конфліктів в різних країнах Європи. Наявність етнополітичних конфліктів в Західній Європі ще раз підтверджує той факт, що націоналістичні прояви є актуальними проблемами не лише європейської спільноти, а й виступають загрозою будь-якій багатонаціональній державі в світі. Розв'язання цих конфліктних ситуацій залишається основним викликом сучасності, а також є досить дискусійним і відкритим питанням.

Література

1. Білоножко С. Англо-шотландські відносини: деволуція замість федерації. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2013. № 35. С. 286–289.
2. Бураков Ю.В., Кипаренко Г.М., Мовчан С.П. *Всесвітня історія: новітні часи*. Вид. 5-те, виправл. та доповн. К.: Генеза, 2006. 416 с.
3. Вегеш М.М. *Політологія: підручник*. Київ: Знання, 2008. 384 с.
4. Гуцало М.Г. *Організація протидії сучасному тероризму: Навчальний посібник для студентів, аспірантів, викладачів вузів*. К.: ТОВ «Видавництво АРАТТА», 2009. 264 с.
5. Козак Т. *Європейська інтеграція та проблеми регіонів: навчальний посібник*. Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 236 с.
6. Юрій М.Ф. *Політологія: підручник*. Київ: Дакор, 2006. 416 с.
7. Camino I. G. *Juventud y nacionalismo vasco (1901–1937)*. Bilbao: Fundación Sabino Arana. 1991. P. 53–78.
8. Everard J. *Virtual States: The Internet and the Boundaries of the Nation-State*. London: Routledge. 2000. P. 45–53.

9. Extramiana J. *Historia de las guerras carlistas*, 2 vols., San Sebastián: Luis Haranburu. 2010. P. 10–25.

10. Giddens A. *The Third Way: The Renewal of Social Democracy*. Cambridge: Polity Press. 1999. 176 p.

11. Gurr T. *Violent and Non-Violent Trajectories in Contentious Politics: Globalization's Paradox*, edited by Kenton Worcester, Sally Avery Bermanzohn & Mark Ungar. London: Routledge. 2002. 262 p.

12. Mata J. M. *El nacionalismo vasco radical. Discurso, organización y expresiones*. Bilbao: Universidad del País Vasco. 2016. P. 8–38.

13. McCrone D. *The Sociology of Nationalism: Tomorrow's Ancestors*. London: Routledge. 1998. P. 112–138.

14. Murer J. *The Clash Within: Intrapsychically Created Enemies and Their Roles in Ethnonationalist Conflict in Violence and Politics: Globalization's Paradox*, edited by Kenton Worcester, Sally Avery Bermanzohn & Mark Ungar. London: Routledge. 2002. P. 209–215.

15. Tarrow S. *Power in Movements. Social Movements, Collective Action and Politics*, Cambridge: Cambridge University Press. 1994. 265 p.

16. Thompson A. & Fevre R. *The national question: sociological reflections on nation and nationalism. Nations and Nationalism*. 2001. 7(3). P. 297–315.

17. Ugarte J. *La Transición en el País Vasco y España. Historia y memoria*. Bilbao: Universidad del País Vasco. 1998. P. 73–98.

18. Wang Z. (2018). *Memory politics, identity and conflict, memory politics*. Cham: Palgrave Macmillan. 113 p.

Анотація

Дерев'янюк С. М., Кобець Ю. В., Голуб'як Н. Р. **Етнічні конфлікти в Західній Європі: сучасний стан та перспективи.** – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню явища етнополітичного конфлікту в Західній Європі. На основі наукового аналізу політологічного та історичного матеріалу визначаються причини, особливості та перспективи етнічних конфліктів у Європі. У сучасному світі, де процеси глобалізації та інтенсивної взаємодії між націями та культурами є надзвичайно активними, спостерігається швидкий розвиток націоналізму, який став однією з найвпливовіших ідеологій. Багато країн переживають активні рухи національних меншин, які висловлюють протести проти «дискримінації» та прагнуть досягти політичної і культурної самостійності. Ці рухи виникають як реакція на процеси глобалізації та інтеграції, а також як спроба зберегти свою мову та традиції, уникнути розчинення в безособовому «світовому» співтоваристві.

У першій частині автори обґрунтовують значення та роль спільної спадщини та історичної долі, які в подальшому формують ядро етнічної ідентичності та групової ідентифікації, що породжує націоналізм з подвійним характером як прояви патріотизму, так і ксенофобії. Особливо наголошено на причинах етнополітичного конфлікту, таких як територіальні суперечки, боротьба за владу і ресурси, прагнення до створення власної держави, соціально-кризова ситуація, політичне насильство та історична пам'ять. Апелюючи до концепції О. Лейпхарта, відзначається, що у сучасній

Європі протиріччя між сегментами соціуму в низці країн виражені дуже гостро, відтак складно врегулювати етнополітичні розбіжності.

В другій частині статті наведені роздуми про можливі стратегії врегулювання етнополітичних конфліктів. Однак враховується значення нерівностей та історичних помилок, які стали стійкими установками у свідомості більшості національних меншин. Авторами використовується співставлення поняття «нації» як культурно співтовариства, так і «нації-держави», тобто складної юридичної одиниці з самоврядними політичними одиницями. Виокремлюється також феномен «неонаціоналістичних рухів» (у Шотландії, Каталонії та Квебеку), які продовжують бути політично активними, підтримують націоналістичні партії, що пропагують ідеї суверенітету як головну мету.

Підсумовуючи, відзначено, що стабільність впливає на різні групи суспільства, тому увага лише до захисту етнічних аспектів може призвести до подальших соціальних напруг. Отож, розв'язання цих конфліктних ситуацій залишається основним викликом та відкритим питанням.

Ключові слова: етнополітичний конфлікт, сепаратизм, дезінтеграція, радикалізм, націоналізм, політичний конфлікт.

Summary

Derevianko S. M., Kobets Yu. V., Holubiak N. R. **Ethnic conflicts in Western Europe: current state and prospects.** – Article.

The article is dedicated to the exploration of the phenomenon of ethno-political conflict in Western Europe. Features and prospects of ethnic conflicts in Europe are determined based on the scientific analysis of political science and historical material. In the modern world, where the processes of globalization and intensive interaction between nations and cultures are extremely active, there is a rapid development of nationalism, which has become one of the most influential ideologies. Many countries are experiencing active movements of national minorities who express protests against "discrimination" and strive to achieve political and cultural independence. These movements arise as a reaction to the processes of globalization and integration, as well as an attempt to preserve one's language and traditions, to avoid dissolution in an impersonal "world" community.

In the first part, the authors justify the importance and role of common heritage and historical destiny, which later form the core of ethnic identity and group identification and give rise to nationalism with a dual nature as a manifestation of patriotism and xenophobia. The causes of ethno-political conflict, such as territorial disputes, the struggle for power and resources, the desire to create one's own state, the social crisis situation, political violence, and historical memory, are emphasized separately. Appealing to the concept of O. Leiphart, it is noted that in modern Europe the contradictions between the segments of society in a number of countries are expressed very sharply, therefore it is difficult to settle ethno-political differences.

The second part of the article contains reflections on possible strategies for resolving ethno-political

conflicts. However, it takes into account the importance of inequalities and historical mistakes that have become persistent attitudes in the minds of most national minorities. The authors use the comparison of the concept of "nation" as a cultural community and "nation-state" as a complex legal unit with self-governing political units. The phenomenon of "neo-nationalist movements" (in Scotland, Catalonia and Quebec) is also highlighted, which continue to be politically active and support

nationalist parties promoting the idea of sovereignty as the main goal.

In summary, it was noted that stability affects different groups in society, so focusing only on protecting ethnic aspects may lead to further social tensions. Therefore, the resolution of these conflict situations remains a major challenge and an open question.

Key words: ethno-political conflict, separatism, disintegration, radicalism, nationalism, political conflict.